

Fonden for økologisk landbrug

c/o Landbrugsraadet
Axeltorv 3, 1
1609 København V

Fonden for økologisk landbrug

Årsregnskab 2008

7. regnskabsår

Fonden er oprettet i henhold til Bekendtgørelse af lov om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v. (Bemyndigelsesloven)
LBK nr. 297 af 28/04/2004 med senere ændringer.

Indholdsfortegnelse

	<u>Side</u>
Fondsoplysninger	3
Ledelsesberetning	4
Ledelsespåtegning	7
Den uafhængige revisors påtegning	8
Anvendt regnskabspraksis	10
Regnskab	11
Balance	12
Supplerende oplysninger	13
Opgørelse over de seneste 5 regnskabsår	16
Noter til supplerende oplysninger	18

Fondsoplysninger

Navn: Fonden for økologisk landbrug
c/o Landbrugsraadet
Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V
tlf. 33 39 40 00
www.okologifonden.dk
okologifonden@landbrug.dk

Bestyrelse: Henrik Refsgaard (formand)
Thomas Roland (næstformand)
Jens Krogh
Uffe Bie
Evald Vestergaard
Michael Svane
Jette Jacobsen
Helle Sievertsen
Kirsten Pedersen Due
Jesper Rasmussen
Margrethe Askegaard
Jesper Lund-Larsen

Sekretær: Jan Laustsen

Revision: **Deloitte**
Statsautoriseret revisionsaktieselskab
Weidekampsgade 6
2300 København S
Postadresse:
Postboks 1600
0900 København C
tlf. 36 10 20 30
fax. 3610 2040
koebenhavn@deloitte.dk

Ledelsesberetning

Lovgrundlaget for Fonden for økologisk landbrug

Fonden for økologisk landbrug blev oprettet pr. 1. januar 2002.

Det var tidligere fødevareminister Ritt Bjerregaard, som i februar 2001 tog initiativ til Fonden for økologisk landbrug. Ifølge bemærkningerne til forslaget om ændring af loven om administration af Det Europæiske Fællesskabs forordninger om markedsordninger for landbrugsvarer m.v. - i daglig tale bemyndigelsesloven - er hensigten med fonden følgende: "Det økologiske landbrug er de seneste år gået kraftigt frem. Denne udvikling har også været afspejlet i tilskud til økologiske aktiviteter gennem promille- og produktionsafgiftsfondene. Det er ønsket, at økologiske aktiviteter fortsat støttes gennem disse fonde, men at indsatsen forstærkes ved at oprette en selvstændig økologisk fond. Formålet med Fonden for økologisk landbrug vil være at fremme den økologiske fødevarerproduktion inden for de formål, der allerede er specificeret for promilleafgiftsfondene".

Fonden ledes af en bestyrelse, der er udpeget af ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri. Til finansiering af foranstaltningerne modtager fonden en andel af statens pesticidafgiftsprovener i henhold til gældende lovgivning. I daglig tale betegnes de overførte midler som ordinære promillemidler. Derudover kan fonden modtage andre midler, som ministeren for fødevarer, landbrug og fiskeri udtrykkeligt giver tilladelse til.

Bemyndigelsesloven blev ændret i december 2003, hvilket medførte nye bestemmelser for sammensætningen af fondsbestyrelser samt en udvidelse af anvendelsesformålene. For Fonden for økologisk landbrug betød det, at bestyrelsen blev udvidet fra 8 til 12 medlemmer, heraf 8 repræsentanter for landbruget og 4 repræsentanter for offentlige interesser.

Repræsentanterne for landbruget udpeges af fødevareministeren efter forudgående udtalelse i enighed fra Landbrugsraadet, Dansk Landbrug og Økologisk Landsforening. Repræsentanterne for offentlige interesser udpeges af fødevareministeren efter fælles udtalelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Forbrugerrådet, Det Frie Forskningsråd og Det Strategiske Forskningsråd. Bestyrelsesmedlemmer udpeges for en periode på 4 år.

Fonden kan i overensstemmelse med § 7, stk. 1 i bemyndigelsesloven finansiere foranstaltninger indenfor følgende hovedformål: Afsætningsfremme, forskning og forsøg, produktudvikling, rådgivning, uddannelse, sygdomsforebyggelse, sygdomsbekæmpelse, dyrevelfærd, kontrol, medfinansiering af initiativer under EU-programmer samt i øvrigt foranstaltninger, som fødevareministeren.

Fondens budget for 2008

Fondens ansøgningsrunde vedr. 2008-budgettet blev afholdt i august/september 2007. Der blev budgetteret med en overførsel fra Fødevareministeriet på i alt 11.200 tkr. i ordinære promillemidler svarende til beløbet i finanslovsforslaget for 2008.

Bestyrelsen budgetterede på daværende tidspunkt med et samlet rådighedsbeløb på 12.991 tkr. incl. overførslen fra 2007 og bevilgede tilskud til gennemførelse af projekter for sammenlagt 12.629 tkr. På baggrund af bestyrelsens beslutninger blev der udarbejdet et basisbudget for 2008, som blev fremsendt til Fødevareministeriet med henblik på godkendelse. Direktoratet for FødevareErhverv meddelte ved brev af 19. december 2007, at fødevareministeren havde godkendt fondens basisbudget for 2008.

En række af de tilskud, som fonden havde bevilget for kalenderåret 2007, blev ikke udnyttet fuldt ud af tilskudsmodtagerne. Fonden genbevilgede i alt 329 tkr. til Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret med henblik på gennemførelse af de planlagte 2007-projektaktiviteter i 2008:

- Tidligt høstede proteinafgrøder og grovfoder til fjerkræ:	124 tkr.
- Implementering af system til samtidig produktion af kompost og højværdi proteinfoder:	60 tkr.
- Energiafgrøde og grøngødning styrker øko-sædskiftet:	55 tkr.
- Kvalificerede medarbejdere til økologiske bedrifter:	90 tkr.
I alt	329 tkr.

Derved steg det samlede bevilgede tilskud til Landscentret fra 4.096 tkr. til 4.425 tkr. Samtidig steg fondens samlede bevillinger fra 12.629 tkr. jf. det godkendte basisbudget til 12.958 tkr. i 2008.

Der blev ikke indsendt et ændringsbudget for 2008 til ministeriet jf. kapital 2 i administrationsbekendtgørelsen, som angiver betingelserne for hvornår der skal indsendes ændringsbudgetter.

Udbetalinger af tilskud

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri udbetalte 2008-promillemidlerne til fonden i to lige store rater i hhv. 1. og 2. halvår af 2008. Fonden udbetalte efterfølgende tilskud i to lige store rater til tilskudsmodtagerne.

Årsregnskabet for 2008

Regnskabet er Fondens for økologisk landbrugs 7. regnskabsaflæggelse. Fondens regnskab for perioden 1. januar – 31. december 2008 er udarbejdet efter reglerne i Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet.

Regnskabet viser en overførsel fra staten på i alt 11.169 tkr. Med en overførsel fra 2007 på 2.118 tkr., en renteindtægt på 76 tkr. samt en administrationsgodtgørelse fra Landbrugsrådet på 250 tkr. udgør fondens samlede indtægter 13.613 tkr. De samlede indtægter udviser en stigning i forhold til det senest godkendte budget hovedsagligt på grund af en højere overførsel fra 2007 end budgetteret.

En række tilskudsmodtagere har ikke fuldt ud anvendt det bevilgede tilskud:

- Landscentret i alt 298 tkr. fordelt på 4 projekter
- Århus Universitet i alt 847 tkr. fordelt på 4 projekter
- Jysk Kvægrådgivning i alt 94 tkr. på et projekt
- Den økologiske Landbrugeskole i alt 15 tkr. på et projekt
- Økologisk Landsforening i alt 743 tkr. fordelt på 10 projekter
- Dansk Svineproduktion i alt 228 tkr. på et projekt

I alt 2.225 tkr. af den samlede bevilling i 2008 på i alt 12.958 tkr. blev ikke anvendt i 2008. Regnskabet viser, at fondens samlede bevillinger i 2008 udgjorde 10.733 tkr.

Udgifterne til bestyrelses honorar omfatter udelukkende rejsegodtgørelse til bestyrelsesmedlemmer. Der er udbetalt rejsegodtgørelse til Line Duus, Flemming Just, Jette Jacobsen, Margrethe Askegaard, Helle Sievertsen og Jens Krogh.

Udgifterne til fondsadministration udgjorde i alt 285 tkr. Fondens samlede udgifter udgjorde 11.018 tkr., hvilket giver en overførsel på 2.596 tkr. til 2009.

Overførslen af midler til 2009 udgør 2.596 tkr. svarende til 23,6 pct. af fondens samlede udgifter i 2008. Fonden er opmærksom på, at der er tale om en meget stor overførsel. Men som det fremgår af basisbudgettet for 2008, havde fonden disponeret med en overførsel på 0,6 pct. En stor andel af de overførte midler er genbevilget med henblik på at gennemføre planlagte 2008-projektaktiviteter i 2009.

Bemærkninger vedr. tab på debitorer

Som nævnt i fondens regnskab for 2006 blev Fejø Forsøgsplantage a.m.b.a. i 2006 sat under afvikling og gennemførte derfor ikke de 2 projekter, som fonden havde bevilget tilskud til. Fonden fik først besked om dette efter, at fonden havde udbetalt både 1. og 2. rate af tilskuddene dvs. hhv. 88,5 tkr. i foråret og efteråret 2006. Fejø Forsøgsplantage a.m.b.a. tilbagebetalte 2. rate i 2007. Med hensyn til 1. rate anmeldte fonden overfor selskabets advokat et krav på i alt 88,5 tkr. Ved regnskabsafslutningen for 2006 var afviklingen af selskabet ikke tilendebragt. Forventningen var en dividende på 50 pct., og som følge deraf blev der udgiftsført 44 tkr. som tab på debitorer under administrationsudgifterne.

Afviklingen af selskabet blev tilendebragt forud for fondens aflæggelse af regnskabet for 2007. Dividenden udgjorde 54 tkr. dvs. 10 tkr. mere end forventet. Som følge deraf blev der i 2007-regnskabet indtægtsført 10 tkr. under tab på debitorer under administrationsudgifterne.

I november 2008 og april 2009 fik fonden oplyst, at der var tilgået yderligere midler til konkursboet. Som følge deraf blev der udbetalt hhv. 774,59 kr. og 1.768,43 kr. til Fondens for økologisk landbrug. Beløbene er indtægtsført under tab på debitorer under administrationsudgifterne.

Anvendelsen fondens midler i 2008

For 2008 blev der bevilget tilskud til gennemførelse af i alt 43 projekter. Imidlertid blev 2 af projekterne ikke gennemført.

Alle de gennemførte er økologiske projekter. Projekterne er omtalt i de supplerende noter.

Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret gennemførte ikke projektet: Økologiske slagtekyllinger/avlsmateriale og basisavl (note 7). Projektet blev opgivet, da projektet blev irrelevant at gennemføre.

Økologisk Landsforening gennemførte ikke projektet: Økologisk Frontløber grundet manglende ressourcer.

Som anført under afsnittet "Årsregnskabet for 2008" har en række af tilskudsmodtagere ikke fuldt ud anvendt det bevilgede tilskud. Det skyldes blandt andet blot et mindre forbrug end budgetteret. Det er tilfældet for Den økologiske Landbrugsskole og en række af Økologisk Landsforenings projekter. Derudover har forsinkelser grundet forskellige forhold bevirket, at tilskud ikke er anvendt fuldt ud. Fonden har genbevilget ubenyttede tilskud med henblik på at gennemføre de planlagte aktiviteter i 2009. Det drejer sig om følgende projekter:

Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret:

- Biogas til øget cirkulering af fjerkræbedriftens næringsstoffer - genbevilget 120 tkr.
- Rådgivning om reduktion af næringsstofftab fra økologiske staldsystemer - genbevilget 22 tkr.
- Kvalificerede medarbejdere til økologiske bedrifter - genbevilget 52 tkr.

Økologisk Landsforening:

- Økologisk Frontløber - genbevilget 187 tkr.
- Tiltag til at reducere udledning af drivhusgasser i landbrugsproduktionen – genbevilget 219 tkr.

Århus Universitet:

- Øget udbytte og bedre kvalitet i økologiske kartofler gennem placeret gødning - genbevilget 58 tkr.
- Forbedret mørhed på økologisk svinekød - genbevilget 495 tkr.
- Levende råd giver levende kalve - genbevilget 168 tkr.
- Reduktion af pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre - genbevilget 126 tkr.

Jysk Kvægrådgivning:

- Pasteuriseret mælk til økologiske kalve, en teknisk forebyggelse mod Paratuberkulose og Salmonella Dublin - genbevilget 93 tkr.

Dansk Svineproduktion:

- Hestebønner til økologisk smågrise - genbevilget 228 tkr.

Fondens største tilskudsmodtagere er Økologisk Landsforening, Dansk Landbrugsrådgivning og Århus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet. Tilskuddet til de tre tilskudsmodtagere udgjorde 81,5 % af de samlede tilskud.

Tilskuddenes fordeling efter bemyndigelseslovens hovedformål fremgår af regnskabet. Ifølge opgørelsen anvendes over halvdelen af fondens tilskud under forskning og forsøg og produktudvikling (56,4 %). Reelt er det dog en større andel af fondens midler som anvendes til forskning og forsøg og produktudvikling, idet nogle af tilskuddene anført under hovedformålene sygdomsforebyggelse og dyrevelfærd, er forskning og forsøgsprojekter. Derudover er der navnlig bevilget tilskud under hovedformålene afsætningsfremme og rådgivning.

Ledespåtegning

Vi har dags dato aflagt årsregnskab for 2008 for Fonden for økologisk landbrug.

Årsregnskabet er aflagt i overensstemmelse med reglerne i Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet.

Vi anser den valgte regnskabspraksis for hensigtsmæssig, således at årsregnskabet giver et retvisende billede af fondens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet.

Årsregnskabet godkendes hermed.

København, 9. juni 2009

Henrik Refsgaard
Formand

Thomas Roland
Næstformand

Evald Vestergaard

Helle Sievertsen

Jens Krogh

Jesper Lund-Larsen

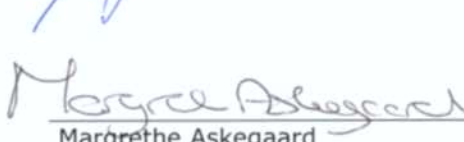
Jesper Rasmussen

Jette Jacobsen

Kirsten Pedersen Due

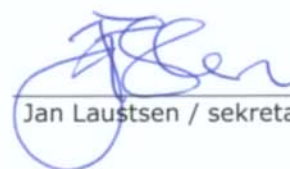
Margrethe Askegaard

Michael Svane

Uffe Bjørn

Jan Laustsen / sekretær

Den uafhængige revisors påtegning

Til bestyrelsen i Fonden for økologisk landbrug

Vi har revideret årsregnskabet for Fonden for økologisk landbrug for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2008, der aflægges efter Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet.

De i regnskabet anførte budgettal er ikke revideret.

Ledelsens ansvar for tilskudsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med regnskabsbekendtgørelsen. Dette ansvar omfatter udformning, implementering og opretholdelse af interne kontroller, der er relevante for at udarbejde og aflægge et årsregnskab, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl, samt valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udøvelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne.

Herudover er det ledelsens ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Revisors ansvar og den udførte revision

Vores ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vores revision. Vi har udført vores revision i overensstemmelse med danske revisionsstandarder og god offentlig revisionsetik jf. Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet". Disse standarder og bekendtgørelsen kræver, at vi lever op til etiske krav samt planlægger og udfører revisionen med henblik på at opnå høj grad af sikkerhed for, at årsregnskabet ikke indeholder væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter handlinger for at opnå revisionsbevis for de beløb og oplysninger, der er anført i årsregnskabet. De valgte handlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurderingen af risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om fejlinformationen skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor interne kontroller, der er relevante for Fonden for økologisk landbrug udarbejdelse og aflæggelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede, med henblik på at udforme revisionshandling, der er passende efter omstændighederne, men ikke med det formål at udtrykke en konklusion om effektiviteten af Fonden for økologisk landbrug interne kontrol. En revision omfatter endvidere stillingtagen til, om den af ledelsen anvendte regnskabspraksis er passende, om de af ledelsen udøvede regnskabsmæssige skøn er rimelige samt en vurdering af den samlede præsentation af årsregnskabet. Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om de dispositioner, der er omfattet af regnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af Fonden for økologisk landbrugs aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2008 samt at resultatet af Fonden for økologisk landbrugs aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2008 i overensstemmelse med reglerne i Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde mv. inden for jordbrug- og fiskeriområde.

Erklæring om udført forvaltningsrevision

I forbindelse med den finansielle revision af årsregnskabet for 2008 har vi foretaget en vurdering af, hvorvidt der for udvalgte områder er taget skyldige hensyn til sparsommelighed ved forvaltningen af Fonden for økologisk landbrug.

Ledelsens ansvar

Fonden for økologisk landbrug ledelse har ansvaret for, at der etableres retningslinier og procedurer, der sikrer, at der tages skyldige hensyn til sparsommelighed ved Fonden for økologisk landbrug forvaltning.

Revisors ansvar og den udførte forvaltningsrevision

I overensstemmelse med god offentlig revisionsskik, jf. administrationsbekendtgørelsen, har vi for udvalgte forvaltningsområder undersøgt, om Fonden for økologisk landbrug har etableret forretningsgange, der sikrer en sparsommelig forvaltning af det modtagne tilskud. Vores arbejde er udført med henblik på at opnå begrænset sikkerhed for, at forvaltningen på de udvalgte områder er varetaget på en sparsommelig måde.

Konklusion

Ved den udførte forvaltningsrevision er vi ikke blevet bekendt med forhold, der giver os anledning til at konkludere, at forvaltningen i 2008 på de områder, vi har undersøgt, ikke er varetaget på en sparsommelig måde.

København, den 9. juni 2009

Deloitte

Statsautoriseret Revisionsaktieselskab

Lars Kronow
statsautoriseret revisor

Anvendt regnskabspraksis

Regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med reglerne i Bekendtgørelse nr. 762 af 10. juli 2008 om administration og revision af promille- og produktionsafgiftsfonde m.v. indenfor jordbrugs- og fiskeriområdet.

Regnskabet er opdelt i et hovedskema incl. balancen samt supplerende oplysninger for anvendelsen af hhv. de ordinære promillemidler samt den særlige finanslovsbevilling.

Fondens administration varetages af Landbrugsraadet. Omkostningerne hertil er skønsmæssigt opgjort til 250 tkr. I regnskabet er anført en tilsvarende indtægt, som ydes af Landbrugsraadet.

Fondens udgifter til rejsegodtgørelse er opgjort efter statens regler for tjenesterejser.

Fonden for økologisk landbrug - Regnskab

<i>Beløb i 1.000 kr.</i>	<i>Senest godkendte budget 2008</i>	<i>Regnskab 2008</i>	<i>Relativ fordeling af B i %</i>	<i>Afvigelse (B-A/A) *100%</i>
Note	A	B	C	D

INDTÆGTER:

Overført fra forrige år	1.516	2.118	15,6	39,7
Produktionsafgifter	0	0	0,0	0,0
Promillemidler	11.200	11.169	82,0	-0,3
CO ₂ -midler	0	0	0,0	0,0
Særbevilling og anden indtægt	0	0	0,0	0,0
Renter	25	76	0,6	204,0
Tilskud til fondsadministration	250	250	1,8	0,0
I. Indtægter i alt	12.991	13.613	100,0	4,8

UDGIFTER:

Samlede tilskud fordelt på formål:

Afsætningsfremme i alt	1.556	1.754	16,4	12,7
Forskning og forsøg i alt	5.014	4.311	40,2	-14,0
Produktudvikling i alt	2.170	1.742	16,2	-19,7
Rådgivning i alt	1.843	1.126	10,5	-38,9
Uddannelse i alt	537	551	5,1	2,6
Sygdomsforebyggelse i alt	365	389	3,6	6,6
Sygdomsbekæmpelse i alt	0	0	0,0	0,0
Dyrevelfærd i alt	1.144	860	8,0	-24,8
Kontrol i alt	0	0	0,0	0,0
Særlige foranstaltninger	0	0	0,0	0,0
Medfinansering af initiativer under EU-programmer	0	0	0,0	0,0
II. Udgifter til formål i alt	12.629	10.733	100,0	-15,0

Fondsadministration

Generel fondsadministration	250	250	88,0	0,0
Tab på debitorer	0	-3	-1,1	-
Revisionsudgifter	25	24	8,5	-4,0
Bestyrelshonorar	10	13	4,6	30,0
III. Administration i alt	285	284	100	-0,4

IV. Udgifter i alt	12.914	11.017		-14,7
---------------------------	---------------	---------------	--	--------------

Overførsel til næste år	77	2.596		
Overførsel til næste år i pct. af årets udgift	0,6	23,6		

Fonden for økologisk landbrug - Regnskab

<i>Beløb i 1.000 kr.</i>	<i>Senest godkendte budget 2008</i>	<i>Regnskab 2008</i>	<i>Relativ fordeling af B i %</i>	<i>Afvigelse (B-A/A) *100%</i>
Note	A	B	C	D

V. Balance

Aktiver i alt

2.789

Bankbeholdning	1.643
Tilskud retur:	
Tilskud Økologisk Landsforening, ej anvendt i 2008	556
Tilskud Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret, ej anvendt i 2008	298
Tilskud Aarhus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, ej anvendt i 2008	181
Tilskud Jysk Kvægrådgivning, ej anvendt i 2008	94
Tilskud Den Økologiske Landbrugsskole, ej anvendt i 2008	15
Tilskud Fejø Forsøgsplantege amba, ej anvendt i 2006 (Plantagen er under afvikling)	2

Passiver i alt

2.789

Revision	25
Tilbagebetaling, Aarhus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet	168
Fondskapital:	
Promillemidler	2.596

VI. Supplerende oplysninger:

Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere:

Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret	4.096	4.127	38,5	0,8
Økologisk Landsforening	3.826	3.083	28,7	-19,4
Aarhus Universitet				
Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet	2.393	1.546	14,4	-35,4
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug	695	695	6,5	0,0
Dansk Svineproduktion	877	649	6,0	-26,0
Økologisk rådgivning	213	213	2,0	0,0
LKF Vandel	208	208	1,9	0,0
Jysk Kvægrådgivning	244	150	1,4	-38,5
Den Økologiske Landbrugsskole	77	62	0,6	-19,5
VI. I alt	12.629	10.733	100,0	-15,0

Supplerende oplysninger - Regnskab - Fonden for økologisk landbrug

Beløb i 1.000 kr.	Senest godkendte budget 2008	Regnskab 2008	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			

VI. Aktiviteter fordelt på tilskudsmodtagere

Promillemidler:

Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret i alt	4.096	4.127	
Forskning og forsøg:			
1. Økologiske markforsøg	600	600	F3.1.1
2. Tidligt høstede proteinafgrøder og grovfoder til fjerkræ og svin	340	464	F3.1.1
3. Øget dyrkningssikkerhed og kvalitet af økologiske grønsager gennem web baseret information	364	364	F3.1.1
4. Reduktion af næringsstof tab fra økologiske staldsystemer	255	255	F3.1.1
5. Feltregistrering af følfod og agersvinemælk	80	80	F3.1.1
6. Biogas til øget recirkulering af fjerkræbedriftens næringsstoffer	183	63	F3.1.1
7. Økologiske slagtekyllinger/avlsmateriale og basisavl	104	0	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	1.926	1.826	
Produktudvikling:			
8. Strategi og økonomi til den moderne økologiske bedrift	410	410	DMG
9. Model for rentabel studeproduktion	392	392	F3.1.1
10. Kvalitet af majsfrø - analyse af ubejdet majs	270	270	F3.1.1
11. Fremme af økologisk kartoffelproduktion	150	150	F3.1.1
12. Implementering af system til samtidig produktion af kompost og højværdi proteinfoder	0	60	F3.1.1
13. Energiafgrøde og grøngødning styrker øko-sædskiftet	0	55	F3.1.1
Produktudvikling i alt	1.222	1.337	
Rådgivning:			
14. Udvikling alternativer til konventionel husdyrgødning i økol	307	307	R103
15. Mere økologi på offentlige arealer - via gode aftaler	200	200	ej statsstøtte
16. Rådgivning om reduktion af næringstoffab fra økologiske staldsystemer	145	123	R103
17. Økologiske slagtekyllinger	96	96	R103
Rådgivning i alt	748	726	
Uddannelse:			
18. Kvalificerede medarbejdere til økologiske bedrifter	200	238	ej statsstøtte
Uddannelse i alt	200	238	

Supplerende oplysninger - Regnskab - Fonden for økologisk landbrug

Beløb i 1.000 kr.	Senest godkendte budget 2008	Regnskab 2008	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Note			

Økologisk Landsforening i alt	3.826	3.083	
Afsætningsfremme:			
19. Kampagne for økologisk ost	500	500	R157
20. Økologi på arbejde	400	399	ej statsstøtte
21. Kortlægning af små økologiske producenter og deres potentiale	225	160	DMG
22. Økologisk Frontløber	187	0	ej statsstøtte
Afsætningsfremme i alt	1.312	1.059	
Dyrevelfærd:			
23. Nøgletal for kvægvelfærd	400	348	F3.1.1
24. Fred for fluer	300	236	F3.1.1
Dyrevelfærd i alt	700	584	
Forskning og forsøg:			
25. Forbedret fosforudnyttelse i økologisk ægproduktion	300	295	F3.1.1
26. Ensilagefri fodring	315	201	F3.1.1
27. Tiltag til at reducerer udledning af drivhusgasser i landbrugsproduktionen	219	21	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	834	517	
Rådgivning:			
28. Stald- og markskoler - udvikling af koncept	400	400	R103
Rådgivning i alt	400	400	
Produktudvikling:			
29. Engkalv	320	272	F3.1.1
Produktudvikling i alt	320	272	
Uddannelse:			
30. Unge Økologer - fremtidens bemanding af de økologiske landbrug	260	251	ej statsstøtte
Uddannelse i alt	260	251	
Århus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet i alt	2.393	1.546	
Forskning og forsøg :			
31. Regulering af langtidsukrudt på økologiske brug	400	400	F3.1.1
32. Skadetærskler for alm. kvik og ager-tidsel	275	275	F3.1.1
33. Topdressing til øko-grønsager	156	156	F3.1.1
34. Øget udbytte og bedre kvalitet i økologiske kartofler gennem placeret gødning	125	67	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	956	898	
Dyrevelfærd:			
35. Levende råd giver levende kalve	444	276	R103
Dyrevelfærd i alt	444	276	
Sygdomsforebyggelse:			
36. Reduktion af pattegrisedødelighed og fravæningdiarre	365	239	F3.1.1
Sygdomsforebyggelse i alt	365	239	
Produktudvikling:			
37. Forbedret mørhed på økologisk svinekød	628	133	F3.1.1
Produktudvikling i alt	628	133	

Supplerende oplysninger - Regnskab - Fonden for økologisk landbrug

Beløb i 1.000 kr. Note	Senest godkendte budget 2008	Regnskab 2008	Specifikation af anvendt statsstøtteregele
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug i alt	695	695	
Afsætningsfremme:			
38. Flere biodynamiske produkter over disken	695	695	R157
Afsætningsfremme i alt	695	695	
Dansk Svineproduktion i alt:	877	649	
Forskning og forsøg:			
39. Hestebønner til økologiske smågrise	877	649	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	877	649	
Økologisk rådgivning i alt:	213	213	
Forskning og forsøg:			
40. Behandling af majsudsæt med midler mod fugle	137	137	F3.1.1
41. Biologisk bekæmpelse af gråskimmel i solbær	76	76	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	213	213	
LKF Vandel i alt	208	208	
Forskning og forsøg:			
42. Økologiske bagekartofler	208	208	F3.1.1
Forskning og forsøg i alt	208	208	
Jysk kvægrådgivning i alt	244	150	
Sygdomsforebyggelse:			
43. Pasteuriseret mælk til økologiske kalve, en teknisk forebyggelse mod Paratuberkulose og Salmonella Dublin	0	150	
Sygdomsforebyggelse i alt	0	150	
Afsætningsfremme:			
- Pasteuriseret mælk til økologiske kalve, en teknisk forebyggelse mod Paratuberkulose og Salmonella Dublin	244	0	F3.1.1
Afsætningsfremme i alt	244	0	
Den Økologiske Landbrugsskole i alt:	77	62	
Uddannelse:			
44. Oplysningskampagne om uddannelsen til økologisk landmænd	77	62	ej statsstøtte
Uddannelse i alt	77	62	

Fonden for økologisk landbrug - Opgørelse over de seneste 5 regnskabsår

Beløb i 1000 kr.	Regnskab 2004	Regnskab 2005	Regnskab 2006	Regnskab 2007	Regnskab 2008
------------------	------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

INDTÆGTER:

Overført fra forrige år	4.249	2.741	1.824	2.754	2.118
Produktionsafgifter	0	0	0	0	0
Promillemidler	10.941	12.805	12.780	12.408	11.169
CO ₂ -midler	0	0	0	0	0
Særbevilling og anden indtægt	0	0	0	0	0
Renter	43	33	40	89	76
Tilskud til fondsadministration	50	50	250	250	250
I. Indtægter i alt	15.283	15.629	14.894	15.501	13.613

UDGIFTER:

Samlede tilskud fordelt på formål

Afsætningsfremme i alt	2.052	2.851	2.514	1.677	1.754
Forskning og forsøg i alt	4.940	4.755	4.753	5.927	4.311
Produktudvikling i alt	2.309	1.527	2.544	2.088	1.742
Rådgivning i alt	1.799	3.847	1.036	1.327	1.126
Uddannelse i alt	585	364	498	690	551
Sygdomsforebyggelse i alt	775	376	465	1.237	389
Sygdomsbekæmpelse i alt	0	0	0	0	0
Dyrevelfærd i alt	0	0	0	164	860
Kontrol i alt	0	0	0	0	0
Særlige foranstaltninger	0	0	0	0	0
Medfinansiering af initiativer under EU-programmer	0	0	0	0	0
II. Udgifter til formål i alt	12.460	13.720	11.810	13.110	10.733

Fondsadministration

Generel fondsadministration	50	50	250	250	250
Tab på debitorer	0	0	44	-10	-3
Revisionsudgifter	26	26	26	26	24
Bestyrelseshonorar	5	9	10	7	13
III. Administration i alt	81	85	330	273	284

IV. Udgifter i alt	12.541	13.805	12.140	13.383	11.017
---------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Overførsel til næste år	2.742	1.824	2.754	2.118	2.596
Overførsel til næste år i pct. af årets udgift	21,9	13,2	22,7	15,8	23,6

Fonden for økologisk landbrug - Opgørelse over de seneste 5 regnskabsår

<i>Beløb i 1000 kr.</i>	<i>Regnskab 2004</i>	<i>Regnskab 2005</i>	<i>Regnskab 2006</i>	<i>Regnskab 2007</i>	<i>Regnskab 2008</i>
Supplerende oplysninger:					
Samlet tilskud fordelt på tilskudsmodtagere:					
Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret	3.692	3.736	2.755	4.593	4.127
Økologisk Landsforening	4.417	5.247	4.505	2.953	3.083
Aarhus Universitet, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet	1.659	1.422	2.145	3.176	1.546
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug	155	532	534	497	695
Dansk Svineproduktion	744	140	0	0	649
Økologisk Rådgivning	0	0	0	0	213
LKF Vandel	75	89	151	189	208
Jysk Kvægrådgivning	0	0	78	52	150
Den Økologiske Landbrugsskole	0	64	0	108	62
Forskerskolen for økologisk Jordbrug og fødevarer-systemer	0	0	0	652	0
KVL/Københavns Universitet	0	428	392	500	0
Småøernes Fødevarer-netværk	0	0	0	155	0
Meyerfood ApS	0	0	0	125	0
Fejøl Forsøgsplantage k/s	0	0	0	110	0
Dansk landbrug	187	277	410	0	0
Vestjyllands Højskole	0	0	314	0	0
Københavns Kommune	0	0	306	0	0
Forskningscenter for Økologisk Jordbrug	73	37	188	0	0
Agrologica	0	0	32	0	0
Farre	0	596	0	0	0
Økologisk Jordbrug	0	466	0	0	0
Danmarks Tekniske Universitet	93	233	0	0	0
Landboforeningen LHN	339	200	0	0	0
Landbrugsraadets Projekt-service	0	134	0	0	0
Fejøl Forsøgsplantage amba	0	119	0	0	0
Mejeriforeningen	400	0	0	0	0
Leverandørforeningen Økologiske Slagtehejner	300	0	0	0	0
Den Økologiske Speltsammenslutning	228	0	0	0	0
Fonden for Grandtoftegård	98	0	0	0	0
V. I alt	12.460	13.720	11.810	13.110	10.733

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Note 1. Økologiske markforsøg

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2006 – december 2008.

Formålet med markforsøgene er at forbedre dyrknings- og produktionsmetoder i økologisk jordbrug, belyse potentialet i nye afgrøder og produkter, forbedre produktionsresultaterne for de økologiske landmænd og kvaliteten i produkterne samt afhjælpe dyrkningsmæssige problemer og barrierer. I projektet med de økologiske markforsøg er der fastsat ni indsatsområder.

Der er i 2008 gennemført 77 økologiske forsøg inden for 8 forskellige indsatsområder. Forsøgene har givet ny viden om bl.a. sorter af vårtriticale, gødskning af vårsædsarter og vinterspelt efter forskellige forfrugter, ukrudtsbekæmpelse i lupin, vanding af smalbladet lupin, nye arter af græsmarksplanter, udlægsmetoder for kløvergræs, foderafgrøder og foderefterafgrøder, kamdyrkning af majs og samdyrkning af majs og bønner. Forsøgene bidrager til at forbedre de dyrkningsmæssige og økonomiske resultater for økologisk planteproduktion. Projektet har givet værdifulde resultater, som har stor betydning for dyrknings- og produktionsmetoderne i økologisk jordbrug.

1. Vårtriticale – egnede sorter belyst og dokumenteret.
2. Gødskning af nye kornarter. Værdifuld viden om prioritering af husdyrgødning til vårsædsarterne er dokumenteret, samt vårsædsarternes udbytteforhold ved forskellige forfrugter.
3. Proteinafgrøder - lupin og hestebønne. Viden om rækkedyrkning og radrensning af lupin, samt vanding af lupin er dokumenteret, men desværre kun med få forsøg.
4. Den nye olieafgrøde rybs er afprøvet med forskellige såtider.
5. Forsøg med mekanisk bekæmpelse af stankelbenslarver i økologiske afgrøder er udgået pga. manglende angreb.
6. Nye metoder til etablering, dyrkning og udnyttelse af kløvergræs. Der er opnået viden om forskellige metoder til etablering af kløvergræs, samt dyrkning af kløvergræs med nye arter. Desuden er der dokumentet resultater og erfaringer med dyrkning af nye foderafgrøder første år efter kløvergræs.
7. Nye dyrkningssystemer til majs til kvægfoder. Der er dokumenteret forsøgsresultater med majs dyrket på kamme og majs dyrket sammen med hestebønne. Der er her ekstra blevet anvendt en nyudviklet maskine til samtidig gylleudbringning, kamopsætning og såning.
8. Nye efterafgrøder med dyb rodvækst. En række forsøg dokumenterer især forhold omkring udlæg af efterafgrøderne.
9. Produktion af spelt, udnyttelse af husdyrgødning og forfrugt. Der er dokumenteret viden om udbytterespons på gødskning i vinterspelt ved forskellige forfrugter.

Resultaterne fra projektet lever op til projektets mål. Der er anlagt og gennemført forsøg, hvor der først kommer resultater fra 2. år i 2009.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 2. Tidligt høstede proteinafgrøder og grovfoder til fjerkræ og svin

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2006 – december 2008.

Projektets formål er at udvikle og formidle systemer til at dyrke, høste og udfodre grovfodermidler til økologisk fjerkræ og svin. Projektet skal bidrage til mere alsidige og robuste sædskifter på ejendomme med fjerkræ og svin i kraft af, at grovfoder bliver dyrket i deres sædskifter. Samtidig skal projektet fremme anvendelsen af grovfoder til én-mavede dyr, så mere sundhed, velfærd og produktivitet opnås.

I de to foregående år er der i projektet afprøvet dyrkning af forskellige proteinafgrøder samt metoder til at høste og konservere afgrøderne før modenhed. I 2008 er der:

- Lavet fodringsundersøgelser med drægtige søer og æglæggende høns med de proteinafgrøder, der blev høstet i 2007.
- Indsamlet og analyseret en række økologiske grovfodermidler med henblik på deres anvendelsesmuligheder i økologiske svine- og fjerkræbesætninger. Herunder er også lavet analyser af økologisk majs for at undersøge indholdet af fusariumtoxiner.
- Overordnet viste fodringsundersøgelserne, at de tidligt høstede proteinafgrøder var velmagende og ville kunne udgøre en væsentlig del af den samlede foderration til både drægtige søer og æglæggende høns.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Tildeling af grovfoder viste desuden at have en positiv indflydelse på dyrevelfærden og gav blandt andet rolige dyr.

- En analysepakke til analyse af grovfoder til svin og fjerkræ er udviklet. Analyserne af grovfoderemnerne viste en betydelig variation. Både mellem forskellige afgrødetyper, men også mellem de forskellige høst- og konserveringsmetoder.
- Bladcikorie viste sig velegnede som grovfoder og til at give læ og skygge i hønsegårdene. I etableringsfasen og de første måneders vækst var bladcikorien følsom overfor hønsenes adgang til arealet. Når først bladcikorien var etableret og vokset til kunne den godt tåle både slæt og hønsenes aktivitet.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 3. Øget dyrkningssikkerhed og kvalitet af økologiske grønsager gennem webbaseret information

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Det overordnede formål har været at skabe et større grundlag for øget sortiment og udbud, bedre kvalitet og større dyrkningssikkerhed ved produktion af økologiske grønsager. Dette er sket ved udarbejdelse af web baseret dyrkningsinformation. Informationen er praksisorienteret og bygger på tilgængelig viden og erfaringer fra grønsagsavlere, relevante planteavlskonsulenter og grønsagskonsulenter. Målet har været at afslutte udarbejdelse af de 30 webbaserede informationssider med specifikke dyrkningsoplysninger for hver enkelt grønsagskultur som blev sat i gang i 2007. Derudover er der udarbejdet yderligere 20 vejledninger i 2008 for følgende kulturer: Asier/drueagurk, Asparges, Bladbeder, Ræddiker, Julesalat, Glaskål, Majroer, Paksoy, Peberrod, Pibeløg, Kålroer, Savoykål, Sojabønne, Valsk bønne, Spidskål, Spinat, Kinakål, Hvidløg, Radicchio og Endivie.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 4. Reduktion af næringsstof tab fra økologiske staldsystemer

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Projektets formål har været at belyse, hvilke miljøteknologier, der kan begrænse næringsstoffabet (ammoniak) fra økologiske staldsystemer. Hvordan disse kan implementeres i økologisk husdyrproduktion og dermed øge N-indhold i gødningen samt begrænse nedfald af ammoniak i følsom natur. Der er opsamlet erfaringer fra en ny teknik (køling af staldgulve), der er under afprøvning og der er indsamlet viden om mulighederne for at anvende kendt teknik under økologiske forhold (pH-sænkning af gødning).

Flere forskellige miljøteknologier blev belyst. Gyllekøling blev afprøvet. I princippet en billig og miljørigtig varmeproduktion, men såvel køle- som emissionseffekt afhænger helt af, om den indvundne varme kan afsættes. Derudover er effekten betinget af en akkurat håndværksmæssig udførelse samt tekniske/fysiske foranstaltninger som f.eks. gyllegardiner. Tilsætning af eddikesyre til renholdelsesvandet viste størst effekt. Det reducerede tab koblet med en større gødningsværdi er beregnet til at være økonomisk attraktivt. Samlet konkluderes det, at der er identificeret flere potentielle løsninger for det økologiske system, men at der er behov for yderligere forskning og dokumentation.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Note 5. Feltregistrering af følfod og agersvinemælk

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Forskning og Forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Formålet med projektet var at sikre egnede forsøgsarealer med følfod og agersvinemælk til økologiske markforsøg og at indsamle erfaringer, som kan danne grundlag for forsøg og udvikling af forebyggelses- og bekæmpelsesstrategier.

Der er fundet tre arealer med agersvinemælk og to med følfod. På de udvalgte arealer er der foretaget en grundig registrering af forekomsten af hhv. følfod og agersvinemælk. Registreringen er foretaget med GPS, effekten af behandlingerne på rodukruftsbestanden kan følges de kommende år. Der er udarbejdet forslag til bekæmpelse af følfod og agersvinemælk. Disse forslag er de bedste bud på bekæmpelsesstrategier og økologiske landmænd kan allerede nu prøve disse strategier på deres egne marker. På de udvalgte arealer er der anlagt forsøg med forskellige bekæmpelsesstrategier i regi af projektet Økologiske Markforsøg 2009-2011.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterejler.

Note 6. Biogas til øget recirkulering af fjerkræbedriftens næringsstoffer

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – maj 2009.

Forbedringer af næringsstofhusholdningen ved at afgasse fjerkrægødning skal belyses og betydningen for bedriftens markudbytter, økonomi og foderforsyning beregnes. Afgasning af udsætterhøns som et alternativ til destruktion belyses i forhold til øget forsyning med næringsstoffer til markerne og indtægter i form af gasudbytte i et biogasanlæg. Der foretages prøveafgasning og måles gasudbytte og næringsstofindhold i biogasygllen ved at afgasse fjerkrægødning og udsætterhøns. Der måles specielt på plantetilgængeligheden af fosfor, der stammer fra afgassede udsætterhøns. Effekten på smittekim for sygdomme belyses. Der regnes på, hvordan blandingsforholdet skal være mellem fjerkrægødning, udsætterhøns og andre biomasser, f.eks kvæggylle, kløvergræs m.v. for at få en næringsstofsammensætning i biogasygllen, som svarer bedst muligt til behovet i afgrøder af foderkorn.

Projektet kunne ikke afsluttes i 2008. Det skyldes at DJF's biogaslaboratorium blev flyttet fra Bygholm til Foulum. Det medførte personaletilpasninger, og arbejde med, at få anlægget genetableret og i drift, og der har derfor ikke været kapacitet til at starte/gennemføre forsøgene i Foulum på de forventede tidspunkter. Forgøsningsforsøgene gennemføres i 2009.

Aktiviteterne i 2008 har omfattet indsamling af faglige viden, forberedelse af forsøg samt afklaring af hvorledes metoden kan bruges på de økologiske bedrifter, så den er i overensstemmelse med de økologiske regler. Det gælder såvel de produkter, der bruges til bioforgasning, og det forgassede materiale, der skal bruges som gødning i økologisk jordbrug.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterejler.

Note 7. Økologiske slagtekyllinger/avlsmaterial og basisavl

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Det blev vurderet, at projektet ikke længere var relevant. Projektet blev derfor ikke gennemført.

Note 8. Strategi og økonomi til den moderne økologiske bedrift

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – december 2008.

Formålet har været at udvikle økonomirådgivningen til de økologiske landmænd, så rådgivningen modsvare behovet for sparring og giver landmanden de bedste forudsætninger for, med afsæt i det økologiske værdigrundlag at drive en økologisk landbrugsvirksomhed på en tidssvarende og professionel måde. Der er

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

udviklet en temaside på LandbrugsInfo, der beskriver strategiforløbet hos de økologiske bedrifter, primært fokuserer på afdækning af landmandens holdninger og værdigrundlag samt omverdensanalysen. At lægge om til økologi er tæt forbundet med at ændre holdninger. En strategisk rådgivning, der skal udfordre og synliggøre nye holdninger, kræver meget af rådgiveren og af de redskaber, der skal bruges. Hertil er der udarbejdet tre forskellige værktøjer til afdækning af landmandens værdier. Hvert værktøj har deres fortrin, alt efter hvilken persontype og situation værktøjet skal indgå i. Omverdensanalysen er en anden central del af temasiden. Den rigtige forberedelse og systematik er central i den løbende tilpasning i en dynamisk verden. Der er samlet produktionsresultater fra økologisk produktion, der kan bruges til at sammenligne med. Grundet få økologiske producenter i regnskabsdatabasen er benchmarkingsgrundlaget begrænset indenfor store dele af produktionsgrenene. På temasiden har vi samlet de mest valide tal, som fremover kan bruges til benchmarking, og som inspiration ved budgettering.

Note 9. Model for rentabel studeproduktion

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Produktudvikling

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2011.

Formålet med projektet er at undersøge mulighederne for at øge den økologiske oksekødsproduktion, ved avlsmæssigt at forbedre de ungdyr, der opdrættes økologisk, så slagte kvaliteten forbedres og studeproduktionen bliver mere rentabel.

Der er udarbejdet modeller, som kan beskrive betydningen af at indkrydse en del af sin malkekvægbesætning, med kødracekvæg. Dette kan medføre en betydelig økonomisk gevinst for mælkeproducenten under forudsætning af, at der er en fornuftig reproduktion i besætningen. Der er givet anbefalinger til hvilke forhold, der vil give det bedste økonomiske resultat for landmanden.

Effekten af at avle krydsninger mellem malkerace og forskellige kødkvægracer på afkommets kapacitet og slagte værdi er blevet beregnet på baggrund af aktuelle data. Dette vil være en stor hjælp for landmanden, når han skal optimere valget af race med henblik på at få de bedst egnede dyr til kødproduktionen.

Der er udviklet et beregningsark, hvor krydsningskalven værdi kan fastsættes på baggrund af forældrenes race og avlsværdi. På den måde kan landmanden få et større og mere reelt udbytte af de kalve, der frasælges til kødproduktionen. Beregningsarket kan desuden give en forventet pris for studen som færdigfædet, hvilket kan give studeproducenten et billede af værdien af slutproduktet.

Der er indsamlet konkrete erfaringer fra 4 studeproducenter med hensyn til opdræt af stude, herunder pasning, fodring og økonomi. Beregninger af dækningsbidrag viser hvordan den økologiske studeproduktion udføres på rentabel vis. Erfaringer og økonomi er samlet i et hæfte, der skal bruge som inspiration til at få flere til at have studeproduktion.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 10. Kvalitet af majsfrø- analyse af ubejdet majs - validering og implementering

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – december 2008.

Projektets formål er, at økologiske landmænd kan købe udsæd af majs, som kan spire og gro under økologiske dyrkningsforhold. I 2008 er der sket en justering og validering af analysemetoder udviklet i 2007, en test af analysemetodens sammenhæng med fremspiring i økologiske marker ved anlæg af markforsøg samt monitorering af partier sået hos økologiske landmænd. Desuden er der lavet en screening af analysemetoder, hvor der anvendes et mere ensartet medie end jord, men som giver den samme gode sammenhæng til fremspiring i økologiske marker

De to nye analysemetoder – koldtestmetoden med jord i bakker og papirmetoden, hvor rodspiren måles - kan være med til at sikre, at udsæd som sælges til økologiske landmænd har en høj vitalitet. Begge metoder har vist sig i stand til at identificere de tre majs-partier der har haft en lavere vitalitet. For de partier der er indsendt i monitoreringen har der dog været en del variation mellem de to analysemetoder, hvorfor yderligere metodejustering er nødvendig før der kan ske en beskrivelse af metodeanvendelsen til ISTA. Metoden med papir rummer et stort potentiale i forhold til en tidlig screening for at udvælge de mest vitale partier til ubejdet udsæd til de økologiske landmænd.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterejler.

Note 11. Fremme af økologisk kartoffelproduktion

Tilskudsmodtager: [Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret](#)

Hovedformål: Produktudvikling

Projektets formål og indhold: januar 2008 – december 2008.

Formålet med projektet var at skabe en faglig platform for videreudvikling af den økologiske kartoffelproduktion. Med baggrund i interviews med økologiske kartoffelavlere, pakkerier og detailkæden COOP er der indsamlet såvel positive som negative erfaringer fra de økologiske kartoffelproducenter. Resultatet af disse interviews danner, sammen med et strategimøde med repræsentanter for afsætning, rådgivning og forsøg, baggrund for en rapport over dels hvilken viden, der mangler, dels hvilke rådgivningsbehov, der er blandt økologiske kartoffelavlere. Samt hvor der er udviklingsmuligheder for økologiske kartoffelavlere og – virksomheder.

Undersøgelsen viser, at de økologiske avlere næsten alle bruger økologikonsulenten til skemaudfyldning og hjælp til regler. Kun i begrænset grad anvendes produktionsrådgivning. Dels synes avlerne at have en stor selvforståelse af egen kunnen, dels er der flere, der udtaler at der ikke er mange konsulenter, der ved nok om økologisk kartoffelavl. Flere af aktørerne finder, at mængden og kvaliteten af økologiske kartofler kunne ønskes bedre og mere stabil. Forbedring af dette forhold samt mere struktur i afsætningen vurderes at være de to væsentligste betingelser for en fortsat udvikling i den økologiske kartoffelproduktion.

Note 12. Implementering af system til samtidig produktion af kompost og højværdi proteinfoder

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Produktudvikling

Projektets formål og indhold: Januar 2006 – december 2008.

Der er blevet fokuseret på at belyse, hvordan den grundlæggende biologiske proces, "kompostering af gødning ved hjælp af fluelarver" kan udnyttes og implementeres i den økologiske produktion. Det er fundet, at fluelarverne er et oplagt foderemne til fiskeopdræt. Der er fundet en fluetype "soldaterfluen" som angiveligt er 3 gange så produktiv som stuefluen. Der er dannet en netværksgruppe af personer som har interesse i anvendelse af fluer og fluelarver til forskellige formål, herunder fiskefoder, fjerkræfoder, produktion af kompost, SPF larver til sårheling og SPF fluer til beskæftigelsesterapi og kosttilskud til kyllinger og høns.

Note 13. Energi og grøngødning styrker øko-sædskiftet

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Produktudvikling

Projektets formål og indhold: Januar 2006 – december 2008.

En række praktiske erfaringer med økologisk biogas er blevet fremstillet. Erfaringerne viser, at de fordele og den synergi, der kan opnås i økologisk produktion, faktisk også bliver opnået i praksis i de udenlandske eksempler, der er bearbejdet. I 2008 er de endelige beregninger på case-eksemplet gennemført og formidlet. Den samlede økonomi på tværs af ejendommene og for biogasanlæg er estimeret under de eksisterende politiske/økonomiske rammevilkår for vedvarende energi. Der er udarbejdet en pjece om økologi og biogas.

Hovedresultatet er, at det er blevet klarhed om de fordele, som økologisk biogas kan bidrage med til det økologiske dyrkningsystem. Der er opbygget en temaside, hvor en række artikler, præsentationer mv. er samlet.

Note 14. Udvikle alternativer til konventionel husdyrgødning i økologisk dyrkning

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Formålet med projektet er at formidle viden om målrettet og effektiv gødskning af økologisk afgrøder. Der er indsamlet viden omkring gødningsvejledninger og anvendelse af alternative gødningstyper for økologisk produktion i udlandet. Den relevante viden er videreformidlet i form af artikler og vejledninger. Inden for biogasproduktion, er der udarbejdet en oversigt over relevante biogasafrøder, deres gaspotentiale og gødningsværdi. Endvidere er svenske erfaringer med biogasygille kontra almindelig grøngødning i det økologiske sædskifte formidlet.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Den nuværende håndtering af gødning i fjerkræbedrifter er analyseret, og der er sat fokus på, hvorledes det er muligt at ændre håndteringen, så der opnås en bedre udnyttelse af næringsstofferne. Der er gennemført en temadag omkring håndtering af fjerkrægødning. Temadagen bestod af en præsentation af den indsamlede viden og en demonstration i marken vedrørende spredning og nedmuldning af fast fjerkrægødning. Endvidere er den indsamlede viden omkring fjerkrægødning, formidlet på erfagruppemøder for økologiske ægproducenter.

Note 15. Mere økologi på offentlige arealer - via gode aftaler

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Projektet havde til formål at fremme omlægningen af offentligt ejet landbrugsjord, ved at skabe grundlag for lejeforhold, der er hensigtsmæssig for økologisk produktion og sikre et godt og ensartet vidensgrundlag i alle kommuner om vilkårene for økologisk produktion, samt viden hos økologiske landmænd om, hvordan de sikrer sig gode forpagtningsforhold, når de forpagter offentligt ejet jord.

Der blev gennemført spørgeskemaundersøgelser til samtlige kommuner og samtlige menighedsråd om praksis og erfaringer med at leje landbrugsjord ud. Der blev udsendt spørgeskemaer til landmænd, der har erfaring med at leje jord af det offentlige og der er gennemført telefoninterview med centrale personer i en række ministerier. Problemstillingerne, der dannede baggrund for projektet blev tydeligt bekræftet, og vilkår og praksis hos landmændene og i de forskellige organisationer er blevet grundigt beskrevet. Ud fra undersøgelsens resultater er der udarbejdet syv anbefalinger til, hvordan problemerne kan løses bedre fremadrettet.

Det vurderes, at projektet ikke er omfattet af statsstøttere reglerne, da det ikke har markeds-mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene i EU.

Note 16. Rådgivning om reduktion af næringsstof tab fra økologiske staldsystemer

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – december 2008.

Projektets formål er at klargøre den indsamlede viden fra forsknings- og forsøgsprojektet "Reduktion af næringsstofftab fra økologiske staldsystemer (svin og kvæg)" til brug for rådgivningen og formidle resultaterne.

I forbindelse med teknologiafprøvningserne i projekt "Reduktion af næringsstofftab fra økologiske staldsystemer" er international litteratur gennemgået og sammenholdt med resultaterne af afprøvningserne. Den faglige viden på området er sammen med afprøvningsresultaterne samlet til en rapport: "Reduktion af kvælstofstab fra økologiske staldsystemer". Den udgør det rådgivningsmateriale og de anbefalinger, som projektet giver grundlag for. Rapporten nåede ikke at blive færdig til publicering i 2008, hvorfor en del af bevillingen er genbevilget for at sikre publiceringen i begyndelsen af 2009. Derudover er der gennemført åbent hus arrangementer og temadage, hvor teknikkerne blev fremvist.

Note 17. Økologiske slagtekyllinger

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Rådgivning

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Projektets formål var at skabe et grundlag for en økologisk produktion af kyllinger. Der er udarbejdet et koncept for produktion økologiske kyllinger, dækningsbidragskalkuler og handlingsplaner for hvordan salmonella kan forebygges og hvordan velfærden kan sikres. Der er afholdt et visionsseminar om fremtidens økologiske kylling. Der er desuden lavet gait score bedømmelse af to hold kyllinger og udarbejdet forslag hvordan gangbedømmelse (gait score) kan bruges som vurdering af velfærden og dermed som grundlag for fastsættelse af afstamningens egnethed i den økologiske slagtekyllingeproduktion.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Note 18. Kvalificerede medarbejdere til økologiske bedrifter

Tilskudsmodtager: Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret

Hovedformål: Uddannelse

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – december 2008.

Der udarbejdes et redskab til at beskrive den økologiske bedrift som arbejdsplads. En beskrivelse, der kan bruges til at udvikle bedrifterne til mere og mere attraktive arbejdspladser. Økologiske landmænd trænes i at bruge redskabet og en gruppe økologikonsulenter trænes i at rådgive om brugen af arbejdspladsbeskrivelsen. Der udarbejdes en informationspjece om at arbejde på økologiske gårde. Pjecen sendes til jobformidlere, der kan motivere nye grupper til at søge arbejde i det økologiske jordbrug.

Der har været afholdt møder med lokale økologikonsulenter over hele landet, hvor fokus har været på udfordringerne ved rekruttering af kvalificeret arbejdskraft. Der har været arbejdet med at bruge arbejdspladsbegrivelser, forretningsplaner og offensive annoncer. Der har der været fokus på at få sociale og etiske værdier med i job-annoncerne, samt at bruge den nye økologiske profil på www.jobstafetten.dk progressivt. Deltagerne i 2007 workshoppen har deltaget i sparring om benchmarking værktøjet, samt bidraget med anbefalinger til fremtidig brug.

Der har været en dialog med Jobcentre og Jobnet (tidl. AF-system). Dette har givet afklaring af mulige rekrutteringsmiljøer. Der er udarbejdet en folder til Jobcentrenes kunder, om hvad de økologiske bedrifter kan tilbyde på deres arbejdspladser. Der er bragt en 1½ sides temaartikel i avisen Økologisk Jordbrug.

Det vurderes, at projektet ikke er omfattet af statsstøttereglerne, da det ikke har markedsræssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene i EU.

Note 19. Kampagne for økologisk ost

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Formålet med projektet var at øge afsætningen af økologiske oste i Danmark og skabe et solidt fundament for den fremtidige afsætning og produktinnovation.

Kampagnen "Rigtige oste starter med Ø" blev gennemført i efteråret 2008. Både blandt mejerierne og supermarkedskæderne var der stor opbakning til kampagnen. 6 udvalgte supermarkedskæder deltog i kampagnen med deres salgsaviser, smagsdemonstrationer, skilte, foldere, in-store tv, facadeplakater og hyldevippere. 8 mejerier satte on-pack etiketter på deres økologiske oste i kampagneperioden. Udover butiksaktiviteterne indeholdt kampagnen et web-site, annoncering, en event samt en PR-indsats.

Det vurderes, at kampagnen har skabt stor synlighed omkring de økologiske oste og skabt en stærk kobling mellem økologiske oste, god råvarekvalitet, håndværk, autenticitet og mangfoldighed hos målgruppen. Det vurderes ligeledes, at kampagnen har været med til at skabe et solidt grundlag for yderligere produktinnovation og en fordobling af salget af økologiske oste.

Note 20. Økologi på arbejde

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008

Formålet med projektet er at fremme brugen af økologiske fødevarer i kantiner på de private og offentlige arbejdspladser, samt at anvende denne omlægning som kommunikationsplatform om økologiske fødevarer i forhold til ansatte.

For at fastholde og støtte nyligt omlagte virksomhedskantiner har ansatte fået oplysninger om økologi via temauger, informationsindsats og mindre events i omlagte kantiner.

Nye virksomheder er blevet motiveret til omlægning via præsentationer for beslutningstagere, samt synliggørelse - i pressen og fagblade - af cases, hvor virksomheder har lagt om til økologi. Der har været afholdt inspirationsdage om økologisk mad i kantinen med i alt 200 deltagere med meget positive tilbagemeldinger fra deltagerne. Der er sat fokus på virksomheder, som har indført økologi i kantinen, da det formodes at have haft en afsmittende effekt på overvejelser eller beslutninger om økologi i kantinen på andre arbejdspladser.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Der er udviklet og produceret en værktøjskasse til ansatte på arbejdspladser, som ønsker hjælp til at lægge deres kantine om. "Til dig der ikke spiser hvad som helst – KÆMP for økologi i kantinen. Værktøjsskassen er distribueret via netværk, events og samarbejdspartnere.

Det vurderes, at projektet ikke er omfattet af statsstøttere reglerne, da det ikke har markeds mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene i EU.

Note 21. Kortlægning af små økologiske producenter og deres potentiale

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Der er i 2008 foretaget en kortlægning af små økologiske producenter, og der er gennemført en afdækning af deres muligheder for at gøre produkter klar til detailsalg. En lang række af disse producenter er blevet præsenteret for en dagligvarekæde – både med henblik på aktiviteter i salgsavis og med henblik på sameksponering/aktiviteter i udvalgte butikker. Aktiviteterne, der er knyttet til markedsføring i salgsaviser, er gennemført som planlagt.

Note 22. Økologisk Frontløber

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål og indhold:

Projektet blev udskudt med henblik på gennemførelse i 2009.

Note 23. Nøgletal for kvægvelfærd

Tilskudsmodtager: [Økologisk Landsforening](#)

Hovedformål: Dyrevelfærd

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008

Formålet har været at udvikle en udskrift, som kan belyse dyrevelfærden i en malkekvægbesætning. Udskriften skal være med til at motivere landmænd og rådgivere til at sætte fokus på dyrevelfærd og dermed også være med til at bringe de gode historier om dyrevelfærd frem i offentligheden.

Udskriften er udviklet og lagt ind i Dyreregistrering. Herfra kan den trækkes af alle mælkeproducenter og/eller deres rådgivere og anvendes i arbejdet med at vurdere og forbedre dyrevelfærden i besætningerne. Udskriftens indhold bygger på resultaterne af en workshop, hvor der blev arbejdet med relevans og prioritering af en række forskellige velfærdsnøgletal. I workshoppen deltog landmænd, kvægbrugsrådgivere og dyrlæger med særlig interesse eller ekspertise i velfærdsvurdering. Nøgletallene i udskriften er som planlagt beregnet ud fra de nuværende registreringer i Kvægdatabasen, og udskriften indeholder en blanding af kendte og helt nye nøgletal.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 24. Fred for fluer

Tilskudsmodtager: [Økologisk Landsforening](#)

Hovedformål: Dyrevelfærd

Projektets formål og indhold: januar 2008 – december 2008.

Projektets formål er at befri økologer og ikke mindst økologiske kreaturer for at blive plaget af stuefluer, stikfluer og plantagefluer.

I samarbejde med Skadedyrslaboratoriet på Århus Universitet og Agrotech A/S, Institut for Jordbrugs- og Fødevareinnovation, Dansk Landbrugsrådgivning er der indsamlet viden på 10 økologiske landbrug ved besøg og besvarelse af spørgeskema. Desuden er der i samarbejde med Dansk Landbrugsrådgivning foretaget farmtest af vandforstøvere og ventilatorer og deres effektivitet. De forskellige fluer er beskrevet med levested, føde, yndede æglægningssteder, udviklingstid og forebyggelse med anvisning på bekæmpelsesmetoder uden brug af kemiske stoffer på økologiske kvægbrug.

Plantagefluen som er den mest økonomisk tabsgivende på udegående ungdyr og goldekøer, viste sig ikke at være så stort et problem for landmændene og skadedyrslaboratoriet havde ingen anvisninger på forebyggelse.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 25. Forbedret fosforudnyttelse i økologisk ægproduktion

Tilskudsmodtager: [Økologisk Landsforening](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Projektets formål har været, at tilvejebringe viden om, hvorledes der kan opnås en bedre fosforudnyttelse i den økologiske ægproduktion. Der kan ikke som i konventionelle foderblandinger tilsættes mikrobiel fytase til økologisk foder. Fokus i projektet har derfor primært været at undersøge i hvor høj grad foderråvarernes naturlige indhold af fytase kan bevares i foderblandingerne ved at fodre efter princippet "indkøbt tilskudsfoder + eget uopvarmet korn". Der er foretaget fodringsforsøg i praktiske besætninger, dels i to besætninger hvor hovedparten af foderet udgøres af eget uopvarmet korn og - dels i en besætning hvor et hold fodres med indkøbt fuldfoder med normalt fosforindhold og et andet af ejendommens to høneflokke fodres med indkøbt fuldfoder med reduceret fosforindhold.

Det konkluderes, at økologiske høner kan fodres helt uden tilførsel af mineralsk foderfosfat såfremt 60 % af foderrationen består af ikke varmebehandlet korn, og såfremt hvede og/eller triticales udgør 60 - 70 % af kornet. I rationer hvor hvede/triticales udgør en mindre andel (20 – 30 %) af kornet, kan fosforindholdet i foderrationen reduceres med omkring 30% i forhold til indholdet i gængse økologiske handelsfoderblandinger, uden det giver anledning til produktivitets- eller velfærdsmæssige problemer. I varmebehandlet fuldfoder (gængse økologiske handelsfoderblandinger) kan indholdet af fosfor i foderet reduceres med 20%, uden det giver anledning til produktivitets- eller velfærdsmæssige problemer. I varmebehandlet fuldfoder er fytaseaktiviteten målt til i gennemsnit 200 - 250 FYT-enheder/kg, medens der i fuldfoder bestående af mindst 60 % ikke varmebehandlet korn med høj hvedeandel er målt 400 – 750 FYT-enheder/kg

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 26. Ensilagefri fodring

Tilskudsmodtager: [Økologisk Landsforening](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008

Formålet med projektet var at følge de muligheder og udfordringer, der er ved fremstilling, af ladetørret hø og hø i rundballer, samt de opbevarings- og udfodringsmæssige tiltag, der er nødvendige ved de forskellige fremstillingsmetoder under danske forhold. Der er indsamlet viden om kvaliteten af høet, omkostninger til fremstilling af høet og opgørelse af mængde af hø i henholdsvis rundballer og pr m³ i ladetørningsanlægget. Kvaliteten af mælken der er leveret til mejeriet fra 2 mælkeproducenter er fulgt.

Konklusioner fra projektet er, at det er nødvendigt at være meget omhyggelig med håndtering af græsset i marken. Antal vendinger kan forøge tabet i marken, hvilket bør undersøges nærmere. Ved indlægning i anlægget skal selve indlægningen og tørreprocessen følges tæt, så klumper eller våde pletter undgås. Det er billigere at lave anlæg til rundballetørring end til et ladetørningsanlæg. Rundballeanlægget er dog begrænset af antal tørrehuller. Prisen for tørring er dyrest ved det ladetørrede anlæg, pga. investeringen i bygning m.v. Selve tørreomkostningerne pr. F.E. er dog mindre ved det ladetørrede end ved rundballeanlægget.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 27. Tiltag til at reducere udledning af drivhusgasser i landbrugsproduktionen

Tilskudsmodtager: [Økologisk Landsforening](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: November 2008 – december 2009.

Der foreligger allerede i dag forslag til og vurderinger af i hvilket omfang forskellige dyrkningsmæssige tiltag kan reducere udledning af drivhusgasser. Projektets formål er med udgangspunkt i 4 udvalgte gårde at demonstrere mulighederne for at optimere det økologiske landbrugs bidrag til at reducere udledningen af drivhusgasser fra dansk landbrugsdrift. Der lægges vægt på at afdække hvilke tiltag, der bedst kan indpasses med de øvrige hensyn, der skal tages højde for i en driftsplanlægning.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Projektet blev først påbegyndt i november 2008, da man afventede Fødevarerministeriets genåbning af ordningen for demonstrationsprojekter. Der er afholdt seminar i november, som startskud på aktiviteterne. Selve demonstrationsaktiviteterne gennemføres først i 2009.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 28. Stald- og markskoler - udvikling af koncept

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Rådgivning.

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008

Projektets formål er at konsolidere og videreudvikle stald- og markskoler til et rådgivningskoncept. Gennem workshop og interview af konsulenter, som har været facilitatorer i 5 forskellige varianter af staldskoler, er der blevet udviklet et klart koncept for staldskoler. Konceptet definerer landmændenes og facilitators rolle og beskriver principperne for en staldskole. Der er hentet inspiration fra Australien, Afrika og Europa, hvor deltagende læring er blevet anvendt i landmandsfora. Udvekslingen gav mindre input til udvikling af staldskoler i Danmark end forventet, men har til gengæld givet Økologisk Landsforenings kontakter inspiration til at igangsætte staldskoler i deres hjemlande – England, Østrig, Norge, Australien.

Læringsformen i staldskoler er analyseret i et læringsteoretisk perspektiv. Pædagogisk konsulent fra VIA-university har beskrevet moderne læringsteorier og forholdt dem til den læring, der foregår i staldskoler. Læringssynet i staldskoler bliver beskrevet som problemorienteret, erfaringsbaseret og procesorienteret. Læringsrummet bliver karakteriseret som demokratisk, magtfrit og ligeværdigt med stort medejerskab. I staldskolen sker et paradigmeskifte fra ekspert til facilitator, fra rådgivning og instruktion til coaching, mediation og facilitering.

Der er udviklet et intensivt kursus for facilitatorer, som uddanner fagkonsulenter og dyrlæger til at være proceskonsulent i staldskoler. Kurset er i 2008 afholdt 3 gange med deltagelse af i alt 60 konsulenter og dyrlæger, som efterfølgende har fungeret som facilitatorer. Der er i løbet af projektperioden taget initiativ til at oprette staldskoler indenfor husdyrproduktionerne kvæg, svin og får.

Note 29. Engkalv

Tilskudsmodtager: [Økologisk Landsforening](#)

Hovedformål: Produktudvikling

Projektets formål og indhold: Januar – december 2008.

Projektets formål er udvikling og afprøvning af et nyt økologisk kalvekødsprodukt og derigennem bidrage til at økologiske kalve af stor race forbliver i den økologiske produktion, naturpleje af engarealer, så de opnår en stor biodiversitet og undgår at gro til samt differentiering af de økologiske kødprodukter.

På ekstensive arealer er mulighederne afprøvet for at lave en intensiv kalveproduktion med malkeracetyrekalve, der parres med udsætterkøer i foråret og afgræsser naturarealer i sommerperioden. Projektet har vist at det er muligt at producere økologisk kalvekød af meget høj kvalitet, samtidig med at kalvene lever et liv meget nær det naturlige og bidrager til plejen af naturarealer, som ellers risikerer tilgroning.

Ammetanter af stor malkerace kan kobles stabilt med 2 tyrekalve af stor malkerace. Koen og de fremmede kalve præges på hinanden og opretholder et bånd, hvor koen giver kalvene mulighed for at patte. Antallet af patninger er aftagende, jo ældre kalvene bliver, men kalvene er ikke blevet helt fravænnede, selvom de var 9-10 måneder før de blev separeret fra køerne. Køer som var over ½ år fra kælvning bevarede huld, mens køer meget tæt på kælvning malkede af huld og ikke kan anbefales som ammetanter. Kalvene har alle været i god trivsel og har i gennemsnit haft en tilvækst på over 1 kilo om dagen i afgræsningsperioden. I afgræsningsperioden har alle dyr udelukkende levet af vedvarende græs suppleret med mineraler. Både før udbinding og efter indbinding er dyrene fodret med en meget høj andel af græsensilage. Kraftfoderforbruget har været under 50 kilo per produceret kalv.

På baggrund af forsøget er der udarbejdet en landmandsfolder, som beskriver produktionen.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 30. Unge økologer - fremtidens bemanding af de økologiske landbrug

Tilskudsmodtager: Økologisk Landsforening

Hovedformål: Uddannelse

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Der er etableret en hjemmeside www.ungeokologer.dk med information for unge i 8.-10. klasse, der har interesse i at arbejde med økologi, dyr og planter. Der er udsendt nyhed om hjemmesiden i november 2008, hvilket gav omtale på Landbrugsavisen.dk efterfølgende. Der er indrykket annonce for hjemmesiden på www.landboungdom.dk. Hjemmesiden vil være aktiv i hele 2009. Der har i perioden november-december været godt 2000 sidevisninger.

Med henblik på at nå den sekundære målgruppe: Ungdoms- og uddannelsesvejlederne er der indrykket bannerannonce på Vejlederforeningens hjemmeside, samt i Magasinet Folkeskolen / Underviseren, medio december, samt i elektroniske nyheder fra Folkeskolen.dk

Der er produceret en 4-fløjet folder 'Unge økologer – sund fornuft og hjertet på rette sted' i et oplag på 5000 stk, heraf er de 4500 udsendt med følgebrev til ungdoms- og uddannelsesvejledere i hele landet. Folderen vil efterfølgende blive tilgængelig som pdf fra hjemmesiden Unge Økologer.dk.

Mejerierne Arla, Naturmælk og Thise har givet tilsagn om at omtale kampagnen på mælkekartoner i første halvdel af 2009. Der er lavet lay-out, tekst og grafik til kartonerne.

Derudover er der skrevet en artikel, der er bragt i Økologisk Jordbrug, dec. 08. Artiklen behandler flere relevante problemstillinger omkring 'Unge økologer' – herunder deres uddannelses og arbejdsforhold. Artiklen indeholder interviews med elever, studievejleder, konsulenter indenfor landbrugets arbejdsforhold.

Det er blevet konstateret, at der er stor interesse blandt unge i målgruppen for at arbejde med økologi, dyr og planter. Derfor kan det forventes, at en del unge indenfor det næste år vil vælge et brobygnings- eller introduktionsforløb med økologi. Den største udfordring er imidlertid fremadrettet at fastholde de unge i 'det økologiske spor' og dermed sikre den nødvendige uddannelse af unge med kompetencer indenfor økologisk landbrug.

Det vurderes, at projektet ikke er omfattet af statsstøtteregele, da det ikke har markeds-mæssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene i EU.

Note 31. Regulering af langtidsukrudt på økologiske brug

Tilskudsmodtager: [ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø](#)

Hovedformål: Forskning og Forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – december 2008.

Målet med arbejdet var at forbedre strategierne til langsigtet regulering af vanskeligt ukrudt, såsom tidsler, kvik og korsblomstrede ukrudtsarter under praktiske dyrkningsforhold ved at udnytte den viden, som er opsamlet i 20 års gårdregistreringer på 50 økologiske brug. Der blev bedømt ukrudt i kornafgrøder hos 26 tilbageværende økologiske landmænd i sommeren 2007 og 2008 med henblik på at beskrive udviklingen af problemukrudt i forhold til forskellige sædskifter hos kvægbrugere og planteavlere. Det første års data er bearbejdet, og der er fundet op til 4 gange flere rodokrudt hos økologiske planteavlere end hos kvægbrugere. Især hos de relativt nyomlagte planteavlere med gennemsnitlig 3-5 års økologisk dyrkning bag sig, sker der en stor øgning i antal rodokrudt over 5 år, således 18 flere kvikskud/m² på sandjord og 0,8 flere tidsler per m² på lerjord. Rodokrudtet har således gode muligheder for at blive opformeret i det typiske økologiske planteavls sædskiftet: 80 % kornavl til modenhed, ingen konkurrence fra efterafgrøder, vanskelig mulighed for mekanisk jordbearbejdning på lerede jorde.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Note 32. Skadetærskler for alm. kvik og agertidsl

Tilskudsmodtager: [ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Plantebeskyttelse og Skadedyr](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2006 – december 2008.

Projektets mål er at undersøge, hvor meget udbyttet i korn og bælgssæd reduceres ved forskellige mængder (antal skud, vægt) af alm. kvik og agertidsl i systemer med forskellig frugtbarhed (andel af kløvergræs), brug af efterafgrøder og stubbearbejdning og gødningsniveau, og herudfra at udarbejde skadetærskler til beslutningsstøtte.

I de økologiske sædskifteforsøg på Jyndevad og Flakkebjerg er gennemført undersøgelser af indflydelsen af kvik og tidsler på udbyttet i korn og bælgssæd i 3 år. Undersøgelserne er gennemført i 2 sædskifter, ét med og ét uden kløvergræs. I begge sædskifter er undersøgelserne foretaget i 3 forskellige behandlinger: med gødning og med efterafgrøde, uden gødning og med efterfølgende efterafgrøde samt med gødning og uden efterafgrøde. Undersøgelserne er gennemført ved at etablere kvadrater på 1 m² med henholdsvis høj og middel bestand af enten kvik eller tidsler samt kvadrater uden kvik eller tidsler. For kvik peger resultaterne på, at kvik reducerer udbyttet mest i sædskifter uden kløvergræs, og mindst i behandlinger uden gødning. Alt tyder på at ved de lave udbyttene uden gødning medfører 100 kvikskud/m² kun 3-5 % tab i vårbyg og endnu mindre i hestebønne. Ved højere udbyttene i sædskifter med kløvergræs medfører 100 kvikskud/m² 4-7% tab, mens det samme kvikniveau i sædskifter uden kløvergræs medfører 14-15% tab.

For kvik kan det konkluderes, at et sædskifte med kløvergræs giver mindre udbyttereduktion, og ved lavere udbyttene er det vigtigere at opbygge frugtbarheden i jorden gennem brug af efterafgrøder end at bekæmpe kvik. For tidsler tyder resultaterne på at allerede ved 1 tidsel pr. m² reduceres vårbyg med op til 10 %, mens reduktionen i vinterhvede først bliver så stor ved 10-30 tidsler pr. m². Der er ikke fundet klare effekter af sædskifter eller behandling.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregler.

Note 33. Topdressing til øko-grønsager

Tilskudsmodtager: [ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Havebrugsproduktion.](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Marts 2008 – december 2009.

Formålet med projektet er at undersøge forskellige organiske stoffers egenskaber som gødningsmiddel ved eftergødsning eller topdressing af økologisk dyrkede grønsager i løbet af vækstperioden, hvor en hurtig virkning er væsentlig. Baggrund er at anvendelsen af gylle og anden frisk husdyrgødning til eftergødsning af grønsager er kritisabelt. Avlere af grønsager er da også tilbageholdende med at anvende gylle eller afjle til eftergødsning af hygiejniske grunde og på grund af risiko for smitte med kim fra husdyrgødningen.

Ved eftergødsning er det særdeles vigtigt, at næringsstofferne i den tilførte organiske gødning frigives hurtigt, således at afgrøden ikke kommer til at mangle næring. Hvis frigørelsen sker for langsom, går plantevæksten i stå med udbytte- og kvalitetstab til følge.

Sammenligninger af syv forskellige organiske produkter viste at nogle af disse især fiskemel og fjermel har et meget højt indhold af N og et meget lavt C/N-forhold hvilket indikerer at tilgængeligheden af N er stor og at N-virkningen er hurtig. Fiskemel, hønsegødning og rapskage har et højt indhold af P, mens maltpiller har et højt indhold af K. Det største indhold S blev fundet i fjermel og maltpiller.

Resultater fra forsøg med de syv forskellige organiske produkter tilført som supplerende gødning til grønkål og bladselleri viste, at alle gødninger øgede produktionen i forhold til ugødet behandling. I grønkål blev det største merudbytte opnået ved eftergødsning med fiskemel, maltpiller, lupinfrø og pilleret fjermel. I bladselleri blev det største merudbytte opnået ved grønpiller, hønsegødning og fiskemel, men her var effektiviteten ikke statistisk sikker. En god N-forsyning resulterede i et lavt indhold af tørstof og et højt indhold af N.

I 2009 gennemføres yderligere undersøgelser af organiske produkters virkning som topdressing til grønkål og bladselleri.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 34. Øget udbytte og bedre kvalitet i økologiske kartofler gennem placeret gødning

Tilskudsmodtager: [ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø](#)

Hovedformål: Forskning og Forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2006 - december 2008.

Det overordnede formål med projektet er at danne grundlag for en bedre og mere ensartet kvalitet af økologiske kartofler, som især forventes at kunne opnås gennem en bedre næringsstofforsyning. Det er projektets mål at undersøge hvordan udbytte og kvalitet af økologiske kartofler kan øges gennem placering af gylle og vinasse under kartoffelkammen samt hvordan denne gødningstildeling spiller sammen med sædskifte (grøngødning og efterafgrøder) og jordtype.

Spisekartoffelsorten Sava blev i 2006, 2007 og 2008 dyrket i to forskellige økologiske sædskifter med varierende frugtbarhed i Jyndevad på jordtypen JB1 og i Foulum på jordtypen JB4. Effekten af at placere gylle under kartoffelkammen efter lægning blev sammenlignet med normal procedure som er tildeling af gylle ved nedfældning forud for kartoffellægning. Udbyttet af økologiske kartofler, frembragt af forspirende læggekartofler og præcis tildeling af organisk gødning, lå i alle tre forsøgsår på et stabilt højt niveau.

Placering af gylle under kartoffelkammen synes ligeledes i alle tre forsøgsår at blive optaget bedre i afgrøden, end når den blev nedfældet forud for kartoffellægningen. Det salgbare kartoffeludbytte øges dog ikke i alle tilfælde når gyllen placeres. I parceller med meget høj frugtbarhed i form af højt indhold af mineralisk N kunne placering af gylle reducere både knoldudbyttet og –kvaliteten, hvis N optagelsen blev for stor.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøttere regler.

Note 35. Levende råd giver levende kalve

Tilskudsmodtager: ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Husdyrsundhed, Velfærd og Ernæring

Hovedformål: Dyrevelfærd

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – juni 2010.

Nye danske forskningsresultater har peget på, at høj kalvedødelighed er relateret til landmandens manglende tro dels på egne evner til problemløsning og dels på at der overhovedet findes en løsning. Projektets mål er at muliggøre en markant nedbringelse af dødeligheden og sygeligheden i kalveflokkene i økologiske malkekvægbesætninger gennem en bevidst og struktureret rådgivningsindsats, der er baseret på en fælles læringsproces gennem deltagerorienteret dialog mellem landmand, kalvepasser, dyrlæge og kvægbrugsrådgiver.

Et brugbart koncept for tværfaglig rådgivning af landmænd, som har en eller anden form for krise, er udviklet langt. Konceptet er blevet udviklet og afprøvet i 5 økologiske besætninger, med gode såvel som mindre gode resultater, hvad angår nedbringelse af kalvedødeligheden – dog er alle resultater brugbare i et konceptudviklingsperspektiv. Der er identificeret et væsentligt behov for at strukturere tid og prioriteringer på gårdene og det viser sig gennem pilot-forsøgene, at rådgiveren ofte kan imødekomme landmandens behov for hjælp til strukturering. Nødvendigheden af at få landmanden til selv at formulere sine prioriterede indsatsområder og guide landmanden igennem en problemanalyse er væsentlige elementer i et rådgivningsforløb i situationer, hvor der er brug for en målrettet og effektiv indsats. Det viser sig dog svært for mange rådgivere at gennemføre en sådan faciliterende samtale. Antagelsen om at hovedindsatsen skal gå på at bibringe landmanden tro på at det til at lykkes er gennem disse forløb blevet koblet med den omtalte konkrete indsats for at strukturere tidsforbrug og ansvarfordeling. Derigennem opnås de første succes historier, som gør landmanden i stand til selv at arbejde videre. Kommunikation som stimulerer denne dialog og struktur i pasningen er i høj grad centrum for forløbet i de næste 15 besætninger.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Note 36. Reduceret pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre

Tilskudsmodtager: [ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Husdyrsundhed, Velfærd og Ernæring](#)

Hovedformål: Sygdomsforebyggelse

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – oktober 2009.

Formålet med projektet er at dokumentere niveauet af pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre i økologiske sobesætninger. Dernæst udviklingen af et styresystem til brug i den enkelte besætning til forbedret kontrol og håndtering af pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre.

Styresystemet er baseret på tilgængelig litteratur og ekspertviden om risikofaktorer for pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre i økologisk og udendørs sohold. I en 12-måneders periode fra sommeren 2007 til sommeren 2008 er systemet blevet afprøvet i 8 økologiske bedrifter. Producenterne har gennemført detaljerede registreringer af pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre i besætningerne, og har foretaget systematisk overvågning og kontrol af besætningsspecifikke risikofaktorer baseret på styresystemet. Producenternes erfaringer med styresystemet er indsamlet ved projektpersonalets besøg i besætningerne i løbet af perioden samt en workshop afholdt i efteråret 2008 efter afslutning af registreringerne. Foreløbige resultater for styresystemets brugbarhed og effekt i besætningerne indikerer at det har været muligt at reducere forekomsten af risikofaktorer i de medvirkende besætninger. Ud fra de høstede erfaringer vil der blive udarbejdet manualer for kontrol af pattegrisedødelighed og fravænningsdiarre, målrettet mod økologiske svineproducenter.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterelevanter.

Note 37. Forbedret mørhed på økologisk svinekød

Tilskudsmodtager: [ÅU, Det Jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Institut for Råvarekvalitet](#)

Hovedformål: Produktudvikling

Projektets formål og indhold: Juli 2008 – december 2009.

Det overordnede mål med projektet er at forbedre spisekvaliteten af økologisk svinekød. Dette skal opnås ved at finde den rigtige kombination mellem 3 faktorer, som er afgørende for kødets mørhed, nemlig modningstid, den måde slagtekroppen hænges på (achillesene- eller hofteophæng) og køleprocedure (trinvis eller tunnelkøling). Der er i efteråret 2008 produceret 240 grise på 100 % økologisk foder med henblik på slagtning primo 2009.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtterelevanter.

Note 38. Flere biodynamiske produkter over disken

Tilskudsmodtager: Foreningen for Biodynamisk Jordbrug

Hovedformål: Afsætningsfremme

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Formålet med projektet er at øge afsætningen af biodynamiske produkter. Dette er sket gennem afsætningsfremmende aktiviteter med fokus på oplevelser og oplysninger, støttet af annoncer i målgrupperettede medier. Projektet har været et generisk projekt, hvor aktiviteterne har taget udgangspunkt i den biodynamiske dyrkning, dens baggrund og resultater for at præsentere grundlaget for de biodynamiske produkter og derigennem fremme salget. Et element i dette arbejde har været at informere om, på hvilke områder de biodynamiske Demeter-regler svarer til eller adskiller sig fra de økologiske regler og hvorfor. Projektet har medført, at store grossister af Demeter-produkter har annonceret efter flere Demeter-leverandører af korn, mælk, grønsager og frugt.

Note 39. Hestebønner til økologiske smågrise

Tilskudsmodtager: [Dansk Svineproduktion](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – april 2009.

Formålet er at opnå viden om anvendelse af hestebønner som proteinråvare til økologiske smågrise.

Der er gennemført en litteraturgennemgang mhp. at indsamle erfaringer med brug af hestebønner til grise, herunder opnå kendskab til grænseværdier for de produktionshæmmende indholdsstoffer, der er i hestebønner, samt kendskab til de forskellige sorters indhold af de produktionshæmmende stoffer.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Der er sket en afprøvning af 6 forskellige doseringer af hestebønner i økologiske foderblandinger til smågrise for at kunne fastlægge den optimale iblanding, det er muligt at anvende til økologiske smågrise uden at det går væsentlig ud over produktiviteten. Dosisresponsforsøget er gennemført på Forsøgsstation Grønhøj. Samlet viste afprøvningen, at smågrise fravænned ved 5 uger kan tåle op til 25 % hestebønner i smågrisefoderet fra det er 7 uger gamle uden nedgang i produktivitet, når hestebønnerne var af sorten Columbo. Den planlagte test af doseringer kunne startes november 2008. Grundet problemer med opstart af forsøg under praktiske forsøgsbetingelser i en økologisk besætning er forsøget ikke afsluttet i 2008.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 40. Behandling af majsudsæd med midler mod fugle

Tilskudsmodtager: [Økologisk Rådgivning](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Formålet med projektet var at identificere og afprøve forskellige midler og behandlinger af majsfrø, som formodes at have en repellerende (afværgende) effekt overfor fugle, der optræder som skadegørere i økologiske majsmarker. Virkningen af de forskellige behandlinger blev afprøvet i markforsøg. Fuglenes reaktion på rød og grøn farve blev afprøvet. De røde frø blev ydermere tilsat peber, sukker og chilli. Grøn farve havde muligvis en lille repellerende virkning, hvorimod tilsætning af smagsstoffer var uden effekt på fuglene. Disse resultater viser at den repellerende virkning sandsynligvis skal findes i en metode der gøre at fuglene ikke opfatter majsfrøet som spiseligt. Det fremtidige arbejde med at afværge fugleskader bør rettes mod overfladebehandlinger, der ændrer form og farve i stedet for smag. I 2009 er der fulgt op med et projekt, som skal afdække hvorvidt fugleskaderne kan nedbringes ved at fodre fuglene og der arbejdes videre med blå og hvide farve til coatning af majsfrøet.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 41. Biologisk bekæmpelse af gråskimmel i solbær

Tilskudsmodtager: [Økologisk Rådgivning](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Projektets formål var at finde en metode til at reducere det store bærdrys, som forekommer i solbær især i sorten Titania, der er meget anvendt til økologisk produktion.

I projektet blev rovsvampen Trichoderme afprøvet i solbær. Der blev anvendt produktet Supresivit, som blev udsprøjtet før, under og efter blomstringen i en økologisk solbærmark. Effekten på børsætning og udbytte blev målt i de to solbærsorter Titania og Narve Viking. Resultaterne viste, at der var en effekt af supresivit-behandlingerne i begge sorter. I sorten Titania betød det et merudbytte på 26 %. Forsøget viste også, at der er potentiale i begge sorter til et langt højere udbytte, idet op mod 91 % af blomsterne aldrig blev til høstklare bær i sorten Titania og op mod 49 % af blomsterne blev tabt inden høst i sorten Narve Viking. Det lovende resultat har betydet, at der i 2009 gennemføres et nyt forsøg i solbær, hvor Supresivit-behandlingen gentages. Der suppleres med undersøgelser af bestøvning af solbær med humlebie.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 42. Økologiske bagekartofler

Tilskudsmodtager: [Landbrugets Kartoffelfond, Vandel](#)

Hovedformål: Forskning og forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2007 – december 2008.

Det er projektets mål igennem screening og afprøvning af kloner og sorter, at udvikle og introducere en eller flere sorter, som er velegnede til specifik produktion af økologiske bagekartofler.

Noter til supplerende oplysninger – Regnskab 2008

Ud fra tidligere resultater blev der udvalgt 12 sorter til dybtgående afprøvning i et specialforsøg for egnethed som bagekartofler. Der blev medtaget dels udenlandske bagesorter som reference, dels danske navnesorter og nye nummersorter. Forsøget blev anlagt med to kvælstofniveauer og tre gentagelser. Der blev målt udbytte, størrelsessortering samt bagekvalitet.

Alle sorter blev bedømt for nedvisning samt forskellige knoldkarakterer – farve, form, ensartethed af form og størrelse, tørstofindhold. Derudover blev sorterne afprøvet for resistens mod skimmel på top og knolde, for resistens mod Virus Y og bladrullevirus, samt for tolerance mod Mop-top og Rattlevirus.

Det er lykkedes at finde en ny sort, 00-DOL-4, der er velegnet som økologisk bagekartoffel. Denne sort er i øjeblikket i officiel værdi-afprøvning. Derudover er der udpeget en række yngre nummersorter, der ligeledes ser ud til at have potentiale. Disse sorter vil blive fulgt tæt de næste år, hvor man vil vurdere, om de opfylder alle de krav, der stilles.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 43. Pasteuriseret mælk til økologiske kalve, en teknisk forebyggelse mod Paratuberkulose og Salmonella Dublin

Tilskudsmodtager: [Jysk Landbrugsrådgivning](#)

Hovedformål: Forskning og Forsøg

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – september 2009.

Projektets formål er via anvendelse af pasteuriseringsmaskine, at udvikle et sikkert system til at forebygge smitten af Para-TB og Salmonella Dublin via mælkefodringen af økologiske kalve. Projektet bygger på en afprøvning af pasteuriseringsmaskinens evne til at "rense" mælken for bakterier fra paratuberkulose og salmonella via opvarmning af mælken til 72 °C i 15 sekunder samt dens evne til at pasteurisere råmælken uden at forringe mælkens indhold af Ig

Pasteuriseringsanlægget blev afprøvet i en økologisk besætning. Resultaterne af mælkeanalyserne viser, at pasteuriseringsmaskinen meget fint kan fjerne store mængder af bakterie incl. salmonella. Der blev fundet en reduktion på 4 x antallet af bakterier i mælken i forhold til indholdet før pasteurisering. Mht. bekæmpelse af paratuberkulose var resultaterne skuffende, idet der ikke blev påvist bakterier i mælkeprøverne hverken før eller efter pasteurisering, selvom prøverne blev udtaget af højreagente køer "Røde og gule køer". Ud fra de første målinger kan det dermed ikke fastslås om pasteurisering kan dræbe denne type bakterier. Den del af projektet, hvor det undersøges om råmælken kan pasteuriseres uden at ødelægge indholdet af Ig, gennemføres i 2009.

Projektet er til gavn for hele den økologiske sektor. Det falder inden for rammerne af pkt. 3.1.1. i rammebestemmelserne for forskning og udvikling og innovation og er således ikke omfattet af EU's statsstøtteregele.

Note 44. Oplysningskampagne om uddannelse til økologisk landmænd

Tilskudsmodtager: Den økologiske Landbrugsskole

Hovedformål: Uddannelse

Projektets formål og indhold: Januar 2008 – december 2008.

Al studievejledning af ungdomsafgangene er blevet samlet på nyoprettede UU-centre rundt om i landet. I denne proces er der sket en del udskiftning i vejlederne, ligesom selve vejledningskonceptet er ændret en del. Herved er en meget stor del af den viden, der var om de specielle muligheder for at blive økologisk landmand tilsyneladende forsvundet.

Projektets formål har været at genopbygge denne viden hos UU-centrene. Der er udarbejdet informationsmaterialer, der beskriver uddannelsens indgangsveje, de forskellige studieretninger, jobmulighederne efter endt uddannelse, og mulighederne for at blive selvstændig økologisk landmand. Materialet er sendt til landets 45 UU-centre.

Det vurderes, at projektet ikke er omfattet af statsstøtteregele, da det ikke har markedsræssige konsekvenser og derfor ikke påvirker konkurrenceforholdene i EU.